

ABECEDARU ROMĂNESCU

TRÂ ROMÂNLI

D'IN DRERTA A DUNARELJEI

DI

DIMITRIU ATHANASESCU

INVEȚIATORU DI AISTĂ LIMBĂ TRÂ PRIMA ÓRĂ

Și typăritu cu spesele D. CESAR BOLIACU, spre a
se inaugura prima scólă Română d'in Macedonia

EDIȚIUNEA A DAOA

adapsu și indreptatu

BUCURESCI

TIPOGRAFIA LUCRĂTORILORU ASSOCIATI

12, PASJAGIULU ROMĂNU 12,

1865

ABECEDARU ROMĂNESCU

TRĂ ROMÂNLI

D'IN DRERTA A DUNARELJEI

DI

DIMITRIU ATHANASESCU

INVEȚIATORU DI AISTĂ LIMBĂ TRĂ PRIMA ÓRĂ

Și typăritu cu spesele **D. CESAR BOLIACU**, spre a
se inaugura prima scólă Română d'in Macedonia

EDIȚIUNEA A DAOA

adapsu și indreptatu

·BUCURESCI

TIPOGRAFIA LUCRĂTORILORU ASOCIAȚI

12, PASJAGIULU ROMĂNU 12,

1865

www.dacoromanica.ro

A CAMA BUNLUI ȘI VRUTLUI MEU ÓSPE

DOMNU

EMANUILU PAPADOPULU

SAMARINÉTU

TRE MAREA VRERE ȘI NEDESPARTITA FRAȚILJE

INCLJINĂ AISTĂ CARTE

AUTORULU

Dimitriu Athanasescu

LITERE
DE STAMBA.

Mari	Njici	Pronunția
A	a	α
B	b	μπέ
C	c	τσε
Ç	ç	τσε
D	d	ντε
Đ	đ	δ'ε
E	e	ε
F	f	φε
G	g	γκε
H	h	χα
I	i	ι
J	j	γε
J	j	δζιε
J	j	ζιε
K	k	κε

cia, cie, cio, ciu ca, co, cu

τζία, τζιε, τζιο, τζιου, κα, κο, κου

ça, ço, çu, che, chi, ce, ci

τσα τσο, τσου, κέ, κι, τσε, τσί

ge, gi, ga, go, gu

δζε, δζι, γκα, γκο, γκου,

LITERE
DE STAMBA

Marî	Njici	Pronunția
L	l	λε
M	m	με
N	n	νε
O	o	ο
P	p	πε
R	r	ρε
S	s	σε
S̄	s̄	σιε
T	t	τε
T̄	t̄	τσε
U	u	ου
V	v	βε
X	x	ξε
Y	y	υ
Z	z	ζετ.

Lj	lje	lji
	λίε	λι
Nj	nje	nji
	νιε	νι

PARTEA ANTEIA

SILLABISMULU ICĂ LÓRE-IMPREUNAREA.

LITERE MARI DI STAMBĂ.

A	B	C	D	E
a ă â	b	c	d Ț	e
F	G	H	I	J
f	g	h	i	j
K	L	M	N	O
k	l	m	n	o
P	Q	R	S Ș	T Ț
p	q	r	s ș	t ț
U	V	X	Y	Z
u	v	x	y	z

LITERE NJICI DI STAMBĂ.

a b c d e f g h i j
 k l m n o p r s t u
 v x y z.

VOCALE ICĂ SUNĂTÓRE.

A E I O U Y
 a e i o u y
 ă â

CONSUNANTE ICĂ CONSUNĂTÓRE.

B C D F G H J K L M
 N P R S T V Y X Z.

b c d f g h j k l m n
 p r s t v x z

DIFTHONGI.

ai ei oi ui au eu iu ou; ia ie
 io iu ua ue iu uo; é-ea ó-oa.

SYLLABE ICÂ LÓRE-IMPREUNI DI DAO
LITERE CARI INCEPU CU VOCALE.

ab	eb	ib	ob	ub	yb
ac	ec	ic	oc	uc	yc
aç	eç	iç	oç	uç	yç
ad	ed	id	od	ud	yd
ađ	eđ	iđ	ođ	uđ	yđ
af	ef	if	of	uf	yf
ag	eg	ig	og	ug	yg
ah	eh	ih	oh	uh	yh
ak	ek	ik	ok	uk	yk
al	el	il	ol	ul	yl
am	em	im	om	um	ym
an	en	in	on	un	yn
ap	ep	ip	op	up	yp
ar	er	ir	or	ur	yr
as	es	is	os	us	ys
aş	eş	iş	oş	uş	yş
at	et	it	ot	ut	yt
ath	eth	ith	oth	uth	yth
av	ev	iv	ov	uv	yv
ax	ex	ix	ox	ux	yx

az ez, iz oz uz yz

ESERCIZII DI SYLLABISMU ICÂ DI LÓ-
RE-IMPREUNARE.

A-pă a-cu al-bă a-nu ar-de ar-me

E-tă El-ba Et-na edu.

O-dă o-că o-su or-bu or-nje.

U-đu u-nu ur-lu ur-su um-tu un-dă

SYLLABE ICÂ LÓRE-IMPREUNI DI DAO LI-
TERE CARI INCEPU CU CONSUNANTE.

		b	ba	be	bi	bo	bu
k	=	c	ca			co	cu
tsé	=	c	—	ce	ci	—	—

tsé	=	ç	ça	—	—	ço	çu
tcie	=	c	cia	cie	—	cio	ciu
k	=	ch		che	chi		
		d	da	de	di	do	du
dze	=	đ	đa	đe	đi	đo	đu
		f	fa	fe	fi	fo	fu

		g	ga	—	—	go	gu
dze	=	g	—	ge	gi	—	—
dje	=	g	gia	gie	—	gio	giu
		(gj=	gja	gje	gji	gjo	gjiu
		(gh	ghia	ghe	ghi	ghio	ghiu
		h	ha	he	hi	ho	hu
		j	ja	je	ji	jo	ju
dje		(j	ja	—	—	jo	ju
		(g	gia	—	—	gio	giu
zie	=	j	ja	je	ji	jo	ju
		l	la	le	li	lo	lu
		lj	ljea	lje	lji	ljio	ljiu
		m	ma	me	mi	mo	mu
		n	na	ne	ni	no	nu
		nj	njea	nje	nji	njio	njiu
		p	pa	pe	pi	po	pu
		r	ra	re	ri	ro	ru
		s	sa	se	si	so	su
		ș	șa	șe	și	șo	șu
		t	ta	te	ti	to	tu
		ț	ța	țe	ți	țo	țu
		th	tha	the	thi	tho	thu

v	va	ve	vi	vo	vu
x	xa	xe	xi	xo	xu
cz	za	ze	zi	zo	zu

ESERCITII DI SYLLABISMU ICĂ DI LÓ- RE-IMPREUNARE.

b	ba-le	ba-u	be-lu	be-bu	
	bi-ză	bi-bă	bo-ză	bu-bă	
	bu-ză	bu-te	bu-fu	bu-nu	
c	ca-să	ca-pu	câ-ne	co-tu	
	co-să	co-că	cu-cu	ce-ru	
tse =	c	ce-ru	cé-pă	ci-nă	ci-ru
tse =	ç	ça-pu	façă		
tcie =	c	ciar-cu	cia-tă	cio-cu	ciu-pu
		ciu-nu			
k =	ch	chep-tu	chi-să	ché-trá	chi- chiu.
	d	da-do	da-re	de-du	din-te
		do-ru	du-re	du-cu	
dze =	đ	đa-dă	đè-ce	și đă-ce	đi-cu

dile ȑu-ă ȑé-gî-tu

f fa-ça fa-cu fe-se fi-să fo-cu
fu-gu fu-ru fur-că fu-ne.

g ga-ie gâr-nu go-lu gu-ră
gu-stu.

dze = g gé-nă gé-mi-nu gi-ne-re gin-
gie ge-nu-cljiu

(gj gje-lă gjî-ză gjî-ne gjio-ne
gjiu-mu

(gh ghe-lă ghi-ză ghi-ne ghio-ne
ghiu-mu.

j jié-ça jer-mu ji-nu i vi-nu
vi-tă i ji-tă.

(j jo-ne jô-cu ju-ru ju-stu ju-
di-cu.

(g gio-ne gio-cu giu-ru giu-ru
j ja-le jé-ru.

h ha-ne he-ru hi-ru hu-tu ho-
le-ră hu-che.

k ké-tră ki-kiu ki-kă.

l la-cu la-țu lâ-nă le-gu lo-tă

- ȝo-cu lu-me lu-pu lu-nă
 ly-ră.
 lj ljé-u lje-pu-re i lie-pu-re
 lji-nu lji-ță.
 m ma-țu ma-re mâ-nă me-re
 mi-tă min-te mo-dă mu-tu
 mu-scă my-ru.
 n na-re na-tu ne-lu no-du nu-
 că nu-nu.
 nj njé-re nje-đu nje-lu nji-lă
 nji-cu.
 p pa-tu pa-de pâ-ne pe-ru
 pe-su pi-ră po-tu pu-țu
 pu-hu.
 r ra-nă re-pă Ri-ca ro-șu
 ru-pă.
 s sa-re sa-cu sa-pă se-cu si-
 nu so-ră su-pă su-tă.
 (ș șa-ră i șea-ra șa-o i șé-o
 șe-đu și-ru șo-pu i șio-pu
 șu-țu i șiu-țu.
 (sh sha-ra i shé-ră sha-o i shé-o

she-du shi-ră sho-pu i shio-
pu shu-tu i shiy-tu.

t ta-ta ta-vă te-le tî_llu to-cu
tu-se tu-lă.

tse — ț țe-nu ța-su i țé-su țe-neⁱ-re.

th Tho-ma Atha-na-siu dif-
thon-gu.

v va-că va-su va-le ve-du vi-
nă vo-mu vu-vă.

x xer-xe i Ser-se xar-gu (d'in
adinsu).

z za-ha-re ze-fy-ru za-le za-
ha-rie.

SYLLABE ICĂ LÓRE-IMPREUNI DI
TREI LITERE

bla	ble	bli	blo	blu	bly
bra	bre	bri	bro	bru	bry
cla	cle	cli	clo	clu	cly
cra	cre	cri	cro	cru	cry

dra	dre	dri	dro	dru	dry
fla	flé	fli	flo	flu	fly
fra	fre	fri	fro	fru	fry
gla	gle	gli	glo	glu	gly
gra	gre	gri	gro	gru	gry
pla	pla	pli	plo	plu	ply
pra	pre	pri	pro	pru	pry
psa	psa	psi	psa	psu	psy
sba	sbe	sbi	sbo	sbu	sby
sca	sche	schi	sco	scu	schy
sfa	sfe	sfi	sfo	sfu	sfy
sga	sgje	sgji	sgo	sgu	sgjy
sla	sle	sli	slo	slu	sly
spa	spe	spi	spo	spu	spy
sta	ste	sti	sto	stu	sty
tra	tre	tri	tro	tru	try
vra	vre	vri	vro	vro	vry.

ESERCITII

Bla-nă bra-du bru-mă. — cra-pu

cro-cu cru-du cri-mă cru-ce. — cla-
pă cla-să. — fra-cu fra-te fri-gu fru-
te. — gra-su gra-de gro-su gru-pu. —
pla-să pla-tă plu-pu. — pra-gu pru-
nu. — psa-thă. — sbo-ru. — sla-bu. —
sva-nă. — schi-nu. — spa-tă spu-mă
spu-ne. — tra-mă tra-stu. — vru-tă.

SYLLABE ICĂ LÓRE-IMPREUNI DI
PATRU LITERE

cljea	clje	clji	cljio	cljiu	cljy
gljea	glje	glji	gljio	gljiu	gljy
scra	scre	scri	scro	scru	sery
sfra	sfre	sfri	sfro	sfru	sfry
stra	stre	stri	stro	stru	stry
spra	spre	spri	spro	spru	spry
stra	stre	stri	stro	stru	stry.

ESERCITII

-Cljé-gu cljé-e cljé-stă clji-nu. —
gljé-çă glje-mu glji-mă glin-dă.—scljio-
pu. --- scru-mu. — sgru-mu. — spli-nă
scri-să stri-gă stra-nje. — strim-tu
stru-gu.

SUSTANTIVE

acu	câmpu	cécere	trigu
aljiu	cuțutu	cépă	(frânđă
(angjelu	consulu	cină	(frunđă
(anghelu	câne	céră	fóme
anu	capu	cieréșe	furcă
apă	cruce	(ciétă	funne
arbore	căldură	(ciată	(frânu
arcu	călóre	cienușe	(frenu
arme	carne	ciereșu	gură
(arină	cornu	dinte	găljină
(arenă	cărbune	dómnă	gljéçă
aușu	cóstă	durere	gljemu
braçu	cale	(Dumneđeu	gljindă

bou	canale	(Dumniđâ	grasu
barbă	cânepă	érbă	heru
(bunătate	cljée	frate	hiljiu
(bonitate	curună	fărină	hiljeă
corbu	cămilă	furnjidă	hiru
călcânjiu	cașu	façă	hévra
cóje	crocodilu	fagu	(hică
códă	cântecu	fumu	(fică
carte	coru	furu	(jermu
capră	cerbu	fóme	(viermu
(jicéo	mulare	pénă	sinape
(vicéo	muljére	porcu	séte
(jinje	mumă	prunu	sacu
(vine	marmore	pulbere	somnu
(jită	munte	punte	soru
(vită	mesu	parte	sudóre
(jicelu	margine	pescu	săpune
(vicelu	mână	pâne	sănătate
(jinu	muscă	pulecaru	sănitare
(vinu	masturu	purici	simință
justu	mórte	portu	socru
judicătoru	mésă	pórtă	sângi
žone	muru	plóe	șérpe
jocu	minte	putere	tiftică
žungu	negură	puljiu	(tuciune

lemnu	numă	puțu	tucine
lațn	puoru	paunu	tigru
lâuâ	nepotu	putóre	turtură
lupu	nóptea	rană	tuse
lapte	nodu	rădicină	tală
lunjina	nucă	rótă	templu
lacu	noru	rugu	umbră
limbă	néo	stéo	unglje
lacrimă	ou	sufrăngéo	urđacă
lună	ocljiu	sgurie	ugeru
locu	ólă	sirinu	umeru
lupta	omu	semnu	vină
langóre	orđu	séră	vintu
ljepure	óspe	sare	vasu
ljiță	ohtică	sóre	virtute
ljinu	(pinu	soçu	vulpe
maséo	(chinu	sočă	vulturu
maljiu	peducljiu	socru	vacă
minutu	préclje	salce	vérgă
mustâci	peru	splină	
móră	plupu	sinu	
meru	pulmu	spumă	

ADIECTIVE

acru	intregu	mutu	sáratu
albu	insemnatu	macru	sánăfósu
amaru	lungu	móle	secu
antică	limbitu	nou (nâu)	surdu
barbaru	lănosu	negurosu	saturatu
cărșiljétu	lișoru	plinu	sătulu
cărnosu	mare	plătitu	sterpu
caldu	multu	putridu	jiu i viu
delicatu	mucosu	puberosu	vinosu

VERBE

asunare	cingere	lustrare	răpire
(avđire	dinjicare	lingere	simtire
(audire	đicere	mutare	scire
arare	dare	mulgere	tremburare
ardere	ducere	moljeare	tăcére
adavgere	durnjire	notare	tórcere
bére	facere	njirare	tindere
căntare	frângere	numerare	tragere
căscare	frigere	plăntare	ungere
curunare	fugire	purtare	urlare
cădére	furare	prăndire	vedére

cócere	gustare	pascere	vumére
crescére	judicare	plângere	vrére
cunósçera	jurare	radere	
cnare	juçare	rächire	

Finele a parteljei auteia

SPUNEREA A ȐICERILOR CHERDUTE ȘI A ACELOR IMPRUMUTATE

Ma cama inânte di tute, frațilji mei, vâ facu cunuscutu câ :
sésete câ vreți si sburiți curatu romanesce, lipsésece s'invețați
acele curate țiceri pre neviđute, icâ pre d'in afóră.

*Curate verba (gréie) romă-Necurate verba (sbóră) ro-
nesci mănesci.*

A

abondanție	afthonie
acum	Tora
administru	chivernisescu
administratiune	chivernise

adeveru	toondi	
alegréță	harao	
alegere	djivășire	citire
altaru	thysiaștiriu	
angustatu	anangasitu	
angustéță	anangje	
annuu	singatanipsescu	
aratoru	cifci	
argintu, (sermae)	asime	
auru	malamă	
arca	chivotó sicriu	
apetitu	pofta orexe	
acusațiunea	catigoria	
acus, acusare	catigoripsescu,	cătigo- repsire
ambițiune	flotimie	

B

Bândurare	fliarisire
bătălie, resbelu,	polemu
beneficiu	everjesie
beneficenția	eleimosenea
buna-ordine	eftaxia

C

Calomnie	sycofandie
calomniare	sicofandisire
calomniatoru	sicofandu
cardui	ciulini, schini di-gomar
causă	itie
consulare	parigorisire
consulațiune	pariporie
convivu	sintrapezitu
conscripțiunea de pae	pricosimfonea
etagiu	patomă
contentă	efharistese
consiliu	simvulie
consiliare	simvulipire
controversie	filonichie
curiositatea	perierjia
curiosu	periergu
cură	gailee
cugetu	sinidise
culpă	sfalmă
credu	pistipsescu
credință	piste
creatură	plasmă
creatoru	dimiurgó

crudelitate
 crusimea
 comptu

sclirotită

logariasmó

D

dâma, daună
 datu
 deluviu
 decesiune
 demnu, dignu
 devoțiune
 desonóre
 discendinte
 discripțiune
 dispensatoru
 dublu
 dispoșiune

znjie, pagubă
 hreu
 cataclismó
 apofase
 axiu
 evlavie
 atimie
 a pogonu
 perigrafie
 iconomu
 diplericu
 diathse

E

egalu
 egalitatea
 enumerația
 eróre

isa
 isotita
 diijisea
 alathus

escusare
 esemplu
 etagiu

dicheolojisire
 paradigmă
 patomă

F

fabulă
 fede
 felicitu
 fidelu
 fiducie, incredere
 firmamentu
 fugitivu
 fraudie
 fructu
 flambură

părămithu
 piste
 calotihu
 pistó
 pepithise
 stereoma
 care fuge agonjea
 apate
 carpó
 băiracă

G

gaudie
 gustu
 gustosu
 glorie
 grație

harao
 nostimadă
 nostimu
 doxă
 eřharistise

I

incredibilă	nipistipsită
incendiu	iangâne
indignu	anaxiu
inopie	acarpie
inoxiu, inocentu	athou
inscrială)	engrafosu
inscrisu)	ehthru, duşmanu
inimicu, neóspe	pismă
invidie	fthoneró
invidiosu	aharistu
ingratu	epihirimă
intreprindere	asevis, care n'are sevas
impiosu	asevie
impietate	entipose
impresiune	ahurhire
incepere	

L

lege	nomu
lecţiune	mathimă
lixurilje	lemărgie
lixuru	lemargu

liberu
 linistitu
 lucrătoru
 lóre aminte

elefteru
 isihu
 argatu
 proshie

M

măcelaru
 macelarie
 mastoru
 măstorilje
 memorabilă
 moravuri
 moştenetor
 minunc)
 miraculu)
 munere
 mulţumire
 mercatoru
 modu

hăsapu
 hăşapniţă
 tehniku
 tehne
 axiommoneftă
 ithi, porturi
 diadohu
 thafmă
 dóră
 efharistise
 pãrmnteftu
 tropu

N

in adeveru
 naţiune

vevea
 ethnos

necesitate
neguțătoru
nunții

negațiunea
negu

ocasiunea
olivu
onóre
ospețu
ostie
óste, ostire

pace, pache
parsimonie
pastoru
peguni, peculjiu
pecatu
pecatuirc
pictoru

anangje
părmateftu
care da tru scire trã u-
nu lucru

arnisea
arnisescu.

O

efcheria
masinu
tinjie
ziafete
lhyma
aschere

P

irine
iconomie
pecuraru
parađi, banf
amărtie
amartipsire
zografu

pietatea
 penitența
 pertinacție
 perturbatu
 perfidie
 populu
 posterii
 portu
 promisie
 promitere
 probezu
 producție
 procurare
 providere
 providența
 procurățiunea
 prece
 primogenitu
 presidiu
 plumbu
 piosu, religiosu

efsevia
 metania
 anapodilje
 taraxitu
 apistie
 lao
 apogoni
 schele
 epangjelic
 iposchese
 duchimasescu.
 jenimate
 proxenisire
 frondisire
 pronia
 frondida
 deise
 prototocu
 fruriu
 mulidicondilu
 efsevis

R

rogu

pălăcărsescu

rogare
 rugăciune
 (rege
 (imperatu
 religiune
 repausare
 repausu
 (repetițiune
 (retrécere
 reverenție

pălăcărsire
 pălăcarie
 amirâ,
 thrischie
 anapafsire
 anapafse
 epanalipse
 sevas

S

sacru
 sapienție
 salutare
 sacrificiu
 sântu
 sânt'itu
 servu
 sentenție
 simplu
 similitudine
 solare
 soldatu

ieronu
 sofie
 heretisire
 thysie
 ajiu
 ajisitu
 husmichéru
 iléme, apofase
 apló
 unjize
 sinithipsire
 nizamu

succesoru
 superbu
 superbie
 speru
 speranță
 spiritu
 spirituosu
 (sprelingător
 (lingușitor
 (sprelingere
 (lingușire

diadohu
 perifanu
 perifănilje
 amu elpidă
 elpidă
 duhu
 pnefmatodis

 colacu

 colachie

T

tabernaculu
 tempu
 tutoru
 (turonu
 (turnu

cidâre
 chiró
 epitropu

 pîrgu

U

urbertate
 urbe
 usitare

aftonie
 pulitie
 metahirisire

V

varie	diaforă
viclénu	șeretu
visitiu	seizu
victorie	niche
(vindicator	
(doctoru	(jiatru
vingătoru	nichiti
(virgjiră	
(virgină	parthenă
virtute	aretie
virtuosu	enaretu
voluptate	flidonie

 PARTEA A DAOA

PRIMA LECTURĂ (ALÉGERE)

Tată dâ-nji i denji pâne. Dado addo cașu. Laptele este albu, dulce și multu bunu trâ mâncare. Dómnne dâ-nji lucru. Nuca are somburi. Mâna are cincî ȑegite, ȑegitele au unglji. Cătranea este

lae (négră). Peria sterge stranje icâ vestiminte. Casa are uşe, friði şi alte multe. Valea arâmă loclu (loculu), Livadea este verde şi plină de lilice tru Maiu, are multe specie de flori. Omlu (omulu) are minte, capu, oclji, mâni, braçă şi alte. Gaia şi tute asbuirătórele au arépete, si asbóiră iucido ci voru. Gorţulu face gorţă. Prunlu (prunulu) face prune. Ajinjea (vinea) face auă (uă, uvă.) Limonjea are cóje, este galbenă, acră şi câte un'óră dulce. Apa cură agonjea. Amarea face unde (dalgă). Mintea face tute, şi fece tute câte s'affă preste locu. Şérpele suges sânghi de ómeni şi di prâvði (animale). Supa este bună. Mulóha este verde. Pădurea are lémne multe. Agrulu face jiptu. Fórfecele taljeă veştu, şi acu şi carne. Rândura mâncă jernji. Biba innota pre apă. Móra macină multe grâne. si face fărină. Zaharea este dulce. Găljina face óo (oao). Vaca da lapte. Boulu are córne şi imbuţă. Ljepurele este fricosu. Lucrarea este utilă (folositoră ofelimâ). Lenivoslu este totu de ună órfănu. Acelu ci lucréză este avutu, are onóre. Lilicele suntu anjiurzitóre. Algjinele facu njére Luminarea arde. Omlu inmă. Luplu urlă. Sórele lunjinéză. Mercuriulu fuge. Cânele alatră. Fo-

clu arde. Apa astinge. Feciorilji invéță. Invețătorulu șede. Muljérea lucréză. Féta împletésce. Jicellu (vicellu) sugé. Vaca sgjéră. Cucotlu cântă. Galjina căcăréză. Vintulu suflă. Pescilji innótă Ocljilji vedu. Urecljile avdu. Jonele lucréză. Aușilji ședu. Apa cură cheterele remânu. Cama gjine órfanu și curatu de câtu avutu și necuratu. Nu este órfănu acelu ce are puțin, acelu ci caftă multu.

ESEMPLA ALEPTE

Si nu mânci multu, nici si béi multu, ma si mânci și si béi câtu poți și porți.

Si nu sburesci (greiesci) altu civa, di câtu aceea ci póte sibă (și hibă) gjine trâ tine și tr'alți.

Si te aferesci di addunări rélle, câ adducua spărgăciune multu mare.

Carecido lucru si'și aibă loclu a lui (seu), și carecido faptă de lucrele téle (tale) tempulu a (chirolu) lui (seu).

Si nu te alași di aceea ci esci datoru si faci, ma fâ aceea ci cunosci câ este bună, fără si te alași.

Si nu aspargi averea ta trâ fapte réle.

Si nu cheri tempulu fără di lucru, ma tâ acea ci scii câ ț'este de amintatecu.

Si țe aferesci de icido faptă vătămătoră, minduirile téle (tale) sibă (si hibă) totu di ună bune și drépte (juste).

Si nu faci reu la nici un' omu, ori si lu vătânji in interesele lui, ori di alăsarea ta si nu lji faci bunéța ci te aștéptă.

Si te aferesci de fapte réle, si nu te niraiesci di nedreptățile ci ți se facu, până cândo affi câ nu esci stepsițu.

Si nu aravđi (suferi) nici ună necurăție nici pe truplu teu, nici pe stranjele téle, nici in casa ta.

Bunlu (bunulu) ascultătoru ascultă cu mare lóre aminte acea ci đice invețatorulu.

Nu fâ reu, cara vrei si nu ți se facă.

Nu suntu álăvdați acelji ci află avére di părinți și icido altu lucru; ma acelji ci amintă singuri.

Invețați gjine, séste că vreți siți (si hiți) bu ni și álăvdați.

Fâ bunu di câtu ți se póte; și si nu lu aduci aminte.

FABULE, ICĂ PARAMITHE SI ISTORII ALÉPTE

DE

M. G. BOIAGI

DICUMU (JINU) VINU AȘI SE DUCU

Luplu arichi di tr'ună stane ună óe, ș'u purta tru pesteréo s'u mâncă cu pache. Acolo iu imna l'ese aslanlu (leulu) in cale, și l'arache óia; attuncea stătundu lnplu di diparte, lji dize : Cu neindreptate nj'u lóși, nu va s'u incherdisesci. E aslanlu ariđundalui lji dize : Nacă și tine u ai mescere dila óspele teu?

SCÓTEREA A REULUI ESTE URUTU LUCRU

Callu pásceà selegjitu pre ună vritosu mușețã livade, ci s'adãpà de unu isvoru, acui apă era limbitã ca jilie. Unu cerbu jineà (veneà) și lji cuturbura apa cu córnelu. Ma cara nu puteà si și scótã reulu, pre elu intrebâ pre omu, si fure câ póte cu ajutorulu alui si lu pedipsescã. E acelu lji dize : Si (ne) seste câ ljéi frenlu in gurã, și

se lasă si-lu 'incalică. Cara ședù di lu incalicâ in locu si pedipsescă pre cerbu s'fece elu sclavu a omlui.

ACEA CI E TRU MÂNĂ NU E MINCIUNĂ

Trecundu unu câne pret'unu riu cu carne in gură, și viđundu tru apă umbra lui mindui, câ bucata acea ci lji se videà ingjiosu este ma mare di câtu acea ci aveà in gură; ași alăsânda-lui acea ci avea in gură tra si ljea acea ci lji se videa, aremase fâă di daole.

FECIORLJI ACELJI CU MINTR PLÂNGU MA INÂNTE DI CI
LJI LJEA FÓMEA

Porculu ajru sedea ună diuă sub'unu arbore, și intrujisea dințilji. E vulpea ci trecea pre acolo, viđundu-lu lu intrebâ : Cătră ci fâă vr'ună lipsire ț'intrujisesci dințilji? Și acelu lji dișe : Nu u facu incotu, câ seste câ nji jine (vine) neapândixita vr'ună lipsire, si lji-amu indrepti, tra si nu ședu attuncea si lj'intrujiescu, cândo si me lipsescă.

ÓSPELE SI CUNÓSCE TRU ANGUSTĚTĂ

Doi óspeți făcea cale di addunu, și aflară un ursu. Unu di elji cara lu lo frica s'alinâ pre un arbore și s'ascumse tru frânđe, e alantu cara viđù câ este periculu căđù in pade, și se fece canda este mortu. Cara vine ursulu, l'aujiurzi urecljile și narea. e acelu tra si nu lu cunósă câ este jiu (viu) 'și țenea adiljérea, câ spunu, câ ursulu nu da di trupuri mórte; ași cu minduirea câ este mortu, se dipărtâ, e alantu ci era tru frânđele di arbore ascumtu, cara si dispuse ingjios lu intrebâ : Ci lji đise ursulu tru ureclje? Și acelu lji respunse : Nji dimăndâ di auà inânte, si nu facu cale cu ahtâri óspeți di cumu esci tu (tine).

STRANJELE NU FACU PRE OMU

A gumarului se auri si pórtă lémne; și cara fugi dila domnu-su se duse in pădure, și afiând ună chéle di aslanu, u ljea și s'invésce tru ea și acăță (inceou) tra aspară pre acele alante prâvđi. Fugia di cara di frică și óminlji și prâvđile câ lu țenea trâ aslanu. Ma cara si șculâ

unu mare vintu di lji sculâ chelea și lji se spuseră urecljile, attuncea tuți alăgară cu pulénele și lu ciomagiră di lji umflară sumarlul, tra si scibă câ este gumaru, și nu aslanu.

DULCÉTĂ ADDUCE AMARÉTĂ

Tr'ună măgazie se virsà njére; și muscele veniră din mănca, Ma cara lâ s'alichiră ciciórele și nu putea s'asbóiră, acolo iu se nicà, dîceà : o laile di noi, câ trâ puțină hrană nâ chér-demu jiața (viața.)

MINCIUNOSLU ȘI SE FURECĂ SPUNE INDREPTATEA NU LJI S'ASCULTĂ

Unu fecioru ce vigljea oile cândo videa câ jine (vine) luplu tru cupie, strigà multe ori lucrătorlji tru ajutoru dîcundu : ajutați, luplu vine in coà. Ași si sculà lucrătorlji și lji veneà tru ajutoru, ma cara nu videà pre lupu, se turnà inapoi la lucrulu a lor. Cara u fece di multe ori ingljînândalui, duchiră câ este minciunosu. Dup'acea vine nadeveru luplu, și attuncea începù cu

lacrinji și mare sgjicu si strigă tra si lji ajută, ma lucrătorilji ș'u minduiră câ se ingljinesce, ca ma nainte di nici se minară; și luplu neavundu vr'ună frică stimse tută cupia.

DIPARTE DI MA VBITOSLU DI TINE

Riulu adducea dao óle, una di țerină, și alantă di aramă (halcoma); și acea di țerină di- cea aceljei di aramă : Diparte di mine nótă, și nu aprópe; câ si fure câ dai di mine, me facu tută spică, și si nu vruri eu si dau di tine.

INDARLULU CU DÂMA LUI BAGĂ MINTE

Corbulu arichì ună bucată di carne si asbuirâ pre unu arbore s'u mâncă. Vulpea ce lu vidù și avea mare apetitu s'u mâncă; se duse curundu sub arbore si incepù si lu alavdă di- cundu-lji : O ci mușétu puljiu esci! aharziai sii (si hii) amire a puljilor séstecâ avéi bóce; ma pecatu (crima) ahtare mușétu puljiu si nu aibă bóce! Corbulu avđindalui se umflâ, și tra si nu minduiéscă vulpea câ este fâră bóce; discljise gura tra si spună bócea, și carnea lji

cădù d'in gură ingjiosu, attuncea vulpea u ari-
chì tr'óră, si ariđudalui pre sub buđă lji đise :
Tute le ai, corbe, ma mintea 'ți lipsesce.

ACEA CI NU PRINDE OMLU LIȘORU U ȚENE TRÂ CIVA

Cucotlu acolo iu se mintea tru cuprie, aflâ
ună diamantă și vru s'u mâncă, ma nu puteà; câ
nu este trâ mănecare. Attuncea đise : Dâmă câ
ahtare lugurie nu ahărzesce trâ civa ! Ma gjine
vrému s'amu unu grâțu (gărnuțn) di orđu, di
câtu ună njilje ahtâri.

ACELU CI VREA SI FACĂ REU AFLĂ OCASIONE

Luplu viđundu njellu iu bea apă ditr'unu
isvoru, vrea si lu ciucutéscă ! Tr'acea stetù in-
susu și injurà pre njelu, câ canda lji cuturbură
apa di nu lu lasă si bea, e njellu lji đicea, câ
nu este cu putére si cuturbură apa, câ cura d'in
susu ingjiosu. Cara se rușinâ luplu cu aistu
respunsu lji đise : Ma anlu ci trecu nj'injurași
părințilji. Și njellu lji đise câ anu nu eramu
nici faptu. Attuncea đise luplu: Eu vedu câ

gjine scii si dai gréiu a gréiului, și ași lu acațâ di lu fece bucâți.

ZĂCONLU FACE TUTE LUCRELE LIȘORE

Vulpea care nu avea viđută vr'un'óră aslanu, cândo trâ fortunaă (tihe) lji eși inânte, d'intenje ahtântu s'asparè, ci trâ puținu remase si da pe-tale. A daoa óră napoi cândo lu viđù, s'aspăré, ma nu ca d'intenje. E cândo lu viđù a treia óră, nu numa câ nu avu frica, ma nica lo ahtântu curagiu, încâtu se duse di sburà cu elu.

CARECIDO SINGURU SCIE IU LU STRINGE ȘTIFLA (CISMA)

Paulu Emiliu cosullu a Romeljei se dispartì di muljére sa. Ospețlji alui aveà inimă rao pre elu și se ducea dilji đicea : Nu este muljére-ta intrégă tru minte ? Nu este mușétă ? Di cara câtră ci s'u alași ? Ma aistu ci lji scia stepsul, tra si spună câ nu prindu scupolu alui, căftâ di l'adduseră știfla, ași di cara u lo tru mână lâ đise : Nu este aistă știflă mușétă ? nu este cu mastorie faptă ? Ma cineva di voi nu scie, iu nji stringe ciciorlu, afóră de mine ci u portu.

MASTORIA A UNUI ORBU

Unu orbu avea tr'ună cohe d'in grădina lui ună sută di taliri ingropată. Vicinlu a lui ci lu viđù se duse ună nópte, lji disgrópă și lji ljea. După puține đile se duse napoi orbulu si védă, suntu talirlji acolo iu lji apuse, ma cara se duse civa nu află. Ași tru óră lji trecù pretu minte trâ vicinlu alui, ma tora nu scie cumu si lji scótă dila elu. Acolo iu se minduia lji cade aistu dolu tru minte. Se duse la vicinlu di lji đise așa : Avđi vicine bune, eu vinjiu si te intrebu trâ ună symvulie : Eu amu dao sute di taliri, jumitate di aiști suntu tru siguru locu ingropați, și tora nu sciu si ingropu și alanți tru acelu locu ? — E vicinlu lji đice, acolo, seste câ este locul di aljiumtrea singuru. Tora ci face vicinlu. Curundu, duce suta di taliri tru loclu d'iu lji disgropă, cu minduirea, câ dupu puțină óră va s'află dao sute di taliri. Ma cara află orbulu napoi suta di taliri 'și lji lo, apoia cljemâ pe vicinlu și lji đise : Cutut'acea ci eu escu orbu, ma eu tora ma gjine viđui di tine ci esci cu doi oclji.

Finele a parteljei a daoa (dóoa).

LITERE

DI

SCRIARE

cu

MÂNA

NUMERE

NUMERE

ROMBNE

ARABE

Mari	Njici	Pronunția		
<i>A</i>	<i>a</i>	<i>α</i>	I	1
<i>B</i>	<i>b</i>	<i>μπε</i>	II	2
<i>C</i>	<i>c</i>	<i>τσε</i>	III	3
<i>C'</i>	<i>c'</i>	<i>τσε</i>	IV	4
<i>D</i>	<i>d</i>	<i>ντε</i>	V	5
<i>D'</i>	<i>d'</i>	<i>δζε</i>	VI	6
<i>E</i>	<i>e</i>	<i>ε</i>	VII	7
<i>F</i>	<i>f</i>	<i>φε</i>	VIII	8
<i>G</i>	<i>g</i>	<i>γνε</i>	IX	9
<i>H</i>	<i>h</i>	<i>χα</i>	X	10
<i>I</i>	<i>i</i>	<i>ι</i>	XI	11
			XII	12
			XIII	13
			XIV	14
			XV	15

<i>J</i>	<i>j</i>	γε	XVI	16
<i>K</i>	<i>k</i>	κα	XVII	17
<i>L</i>	<i>l</i>	λε	XVIII	18
<i>M</i>	<i>m</i>	μς	XIX	19
<i>N</i>	<i>n</i>	νε	XX	20
<i>O</i>	<i>o</i>	ο	XXX	30
<i>P</i>	<i>p</i>	πε	XL	40
<i>R</i>	<i>r</i>	ρε	L	50
<i>S</i>	<i>s</i>	σε	LX	60
<i>T</i>	<i>t</i>	σιε	LXX	70
<i>F</i>	<i>f</i>	τε	LXXX	80
<i>V</i>	<i>v</i>	τσε	XC	90
<i>U</i>	<i>u</i>	ου	C	100
<i>V</i>	<i>v</i>	βε		
<i>X</i>	<i>x</i>	ξε		
<i>Y</i>	<i>y</i>	υ		
<i>Z</i>	<i>z</i>	ζε		

BUNASCRIARE

ICÂ

CALIGRAFIE

Litere mari di scriare cu mâna

A	B	C	D	E	F	G	H
I	J	K	L	M	N	O	P
Q	R	S	T	U	V	Y	Z

Litere njici di scriare cu mâna

a	b	c	d	e	f	g	h	i	j
k	l	m	n	o	p	r	s	t	u
		v	x	y	z				

SCRIARE CU MÂNĂ

Biletu di chemare unu ôspe

Scumpulu a meu ôspe, Dòmne G. M., astăzi la șese ôre ești chematu acasă la noi ahātu di mine cătu și di tată-nji și di mamă mea ca se prândim și si nă vedem camă gjine.

Escu siguru, frate, că nu va si me lași si hui invernatu la acea ce și scriu, și cu aistă va si și spune vsêrea acea mare ce ai cătră mine.

Escu a teu acelu camă buuu și vrutu ôspe
C. G.

Si se scrie cu mână

ALTU

Frata N. C., suntu multe dîle cumu nu te

viđui, și cândo nj'adducu aminte trâ tine, nji se turbură si inima și mintea. Tr'aistă di cara petrecu aistu biletu, ca si furecâ me vrei d'in tută inima si jini mâne di dimănéța si gustâm la noi, și apoia va si njérgemu tra si facimu vizite pre la óspețilji nostri.

Remânu a teu acelu cama scumpu și duratu óspe
V. I.

BIEȚU CÂRUĂ UNU ÓSPE AMINTATU DI CURUNDU

Inima mea care nu este nica cunoscută gjine la tine pân'astă-đi; è di tutu plină di vrére trâ póspeta óspețilje nóstră, ma nu sciu di si va si ședă multu aistă njiđă di noi. D'in partea mea, frate, ți dau parola, câ va si hiu totu di ună cu inima bună și curată până la minutlu ci va si moru.

A teu scumpu și durutu frate
S. D.

TABLA A IMULȚIRELJEI

di	ună	óră	una	face	ună
di	dao	ori	dao	—	patru
—	dao	—	trei	—	șése
—	dao	—	patru	—	optu
—	dao	—	cinci	—	đece i ɖace
—	dao	—	șése	—	dao-spre-đece
—	dao	—	șepte	—	paspređece i patru-spre-đece
—	dao	—	optu	—	șespređece i șése-spre-đece
—	dao	—	nau	—	optu-spre-đece
—	dao	—	đece	—	jinjici i vinjici
di	trei	ori	trei	face	nau
—	trei	—	patru	—	dao-spre-đece
—	trei	—	cinci	—	cispređece i cinci-spre-đece
—	trei	—	șése	—	optu-spre-đece
—	trei	—	șepte	—	ună-spre-jinjici
—	trei	—	optu	—	pasprejinjici i patru-spre-jinjici
—	trei	—	nau	—	șepte-spre-jinjici
—	trei	—	đece	—	treideci
di	patru	ori	patru	face	șespređece i șése-spre-đece
—	patru	—	cinci	—	jinjici i vinjici
—	patru	—	șése	—	pasprejinjici i patru-spre-jinjici
—	patru	—	șepte	—	optu-spre-jinjici
—	patru	—	optu	—	treideci și dao
—	patru	—	nau	—	treideci și șése
—	patru	—	đece	—	patruđece i patruɖaci
di	cinci	ori	cinci	face	cisprejinjici i cinci-spre-jinjici
—	cinci	—	șése	—	treideci
—	cinci	—	șepte	—	treideci și cinci

di	cinci	ori	optu	face	patruđeci
—	cinci	—	nau	—	patruđeci și cinci
—	cinci	—	đece	—	cinđeci i cincideci
di	șese	ori	șese	face	treideci și șese
—	șese	—	șepte	—	patruđeci și dao
—	șese	—	optu	—	patruđeci și optu
—	șese	—	nau	—	cinđeci și patru i cincideci și patru
—	șese	—	dece	—	șeideci i șese-deci
di	șepte	ori	șepte	face	patruđeci și nau
—	șepte	—	optu	—	cinđeci și șese i cincideci și șese
—	șepte	—	nau	—	șeideci și trei i șese-deci și trei
—	șepte	—	đece	—	șepte-deci
di	optu	ori	optu	face	șeideci și patru i șese-deci și patru
—	optu	—	nau	—	șepte-deci și dao
—	optu	—	đece	—	optuđeci i obđeci
di	nau	ori	nau	face	obđeci și ună
—	nau	—	đece	—	nauđeci
di	đece	ori	đece	face	ună sută
—	đece	—	ună sută	—	ună njilje
—	đece	—	ună njilje	—	đece njilji
—	đece	—	10,000	—	ună sută di njilji
—	đece	—	100,000	—	ună miliune.

TABLA ALU PITHAGORA

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2	4	6	8	10	12	14	16	18
3	6	9	12	15	18	21	24	27
4	8	12	16	20	24	28	32	36
5	10	15	20	25	30	35	40	45
6	12	18	24	30	36	42	48	54
7	14	21	28	35	42	49	56	63
8	16	24	32	40	48	56	64	72
9	18	27	36	45	54	63	72	81

